

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

СЭКП ТК-НЫҢ ПОЛИТБЮРОЗУНДА

СЭПК ТК-ның Политбюро-
лу март 3-те болган хура-
лыга Күрүң бугурулдуң-
га (таптыгышкынчылык)
судга Хоолу күштү бу-
турган дэзэинин соода бу-
дурдасынча аймак бу-
дурдасынча дугайыда а-
рыгыларын дугаашкын
Экономиктиг реформаны
лаштайгы багзымиарла дай-
хы күн-агышкы колдети-
терин аяккал идекпейт
кеңиң дегендез. Ажы-
чонун инициативага болган
ажыл-агышкы тыйынгыр чо-
руу белиң аяккашкын чо-
рууларын экономикаг иш-
тооттары улам балбаа-бай
ажылтканын турар. Доло
бул-орунга чарыктагы шил-
чишиң бу чалдын багы-
тайгы ийн айарамын пла-
нын чедикширин күтседи-
ринге дузалаан.

Ындыг болзоок СЭПК
ТК-ның июль (1987 ч.) Пле-
нумунун планнашкыма бу
дурдасынчын ролон бед-
дер болган оларын ажыл
чорудулгазын херектеги
лерин негелдеслерине ча-
гырты тургузган дугайында
айтышкынларынын чамдык
таварылга боттамайн турар
дыңга дегендезтенин. Ола-
рыңа чулге аргелен башка
рылган чаа системазын
шиңдичишкын уезинин ола-
рыңа чулдедирине эвес, а тол-
те болган хер-чурде ажал-
херекти организалашан тур-
рунда чепсес чулдерин уру-
ну булур.

ССРЭ-яңи Күрпаны 1988 жылдан күрүне чагырларыны системасыга чогуу уду түрүндө хандырбай, оң түрүндө бугурулелерин продукцияны ас-сортиментин тос-ладрыды. Ча бугуруу чары алк партерлер тип азырны бугу-смайыл чогуу кым-малайлаштык таварыла. Материал-тесиктик ханды-малайлаштык бугуруу-гемини чичиатнавын чогу-жүрүлелер зыкка шаптыктап турар. ССРЭ-ни Күрпаны-рылаш оң чө-чө-дерде бугуруу түрүстүзү кзын турар айтырларыны кошкым шипитлареп турар. ССРЭ-ниң СА эинисте-тсуюу чө-чө-дерде сый-хө-о органианын шипитын оокум аде түрүстүзү турар. Банклар бугуруу-лелерин кредит-санжылыга болуш касса хандыгыла-шыга үзүтсизликинерин бугурууа. Хөй-хөй минге-терсөөлөр боттарынын ажы-лынып тизге, методтары аде түрүстүзү шыдааан, ча-байдалдарга ажылаар, бугу-рүлелерин шипитки бугу-руула-чарыктагы шипи-зге аде ала-таалам бде бугу-рүлелерге чогуу дузанын чогуруспаан. Күрүне бугу-рүлелериниң шипиткымыкы. Хомон) дугарында ССРЭ Хөй-дузанын хөүсөдирин шип-тыгы сатымзак, бугуруу-лелериниң шипиатнавын бол-жау бугу-тускадан чогуу-н хөжүдүлелерге, Сот-оруду

харьылаагы харьылааларын
кабала-бале ишгездиргине,
хуруеник болгаш куш-
акчылык коллективтерини
орге-ажыктары шын душ-
тургенине эрсеке чугула
байдалдары тургузары
ССРЭ-ниң Күтүлүндө,
министр-стволардан болгаш
исомстволардан, эргелес
башкарылганын чер-чер ор-
ганнарындан көгөз.

Эргелес башкарылганын
ичагыры, дужаар методтарын
аппараттары бодурулган,
кумул-лаа мурундан куш-
акчылык коллективтерге,
ишчигири организациялар,
орында даянып турган, эконо-
мияны угуруткунду п.э.
диктиктин методтарында
ишчилерин Политбюро
чер-черде партия органа-
рында күлөткен.

Оргутууч болгаш он бие
чырахшылдыг ракеталарын
дузутуукар дутайында ССРЭ
бие АКШ-тың арасында
Көзү-бие хообастыр иш-
специя акыл-чорудулганын
органнастарының болгаш
боттаңдыларының демгелес-
тин хуралга чуугаалашын.
Күштүг кылдыр бадилат-
тыгын сондо керээ талазы.
Бие совет талакын бодунга
дула күлөткелерин күүс-
диргине белеткек талазы.Бие
дем чамда толарга айты-
гытлары чуугаалажым көр-
гөн.

Политбюро А. А. Гром-

полицей Вейг Улус Республи-
кага албанын найрагчы
ляя-чорунун түнөөдөрү
үүүдүз деп санаан. Совет-
вейг харылдааларын бол-
шот делсег политиканын
аламы-биле СЭПК болгаш
ОСАП-тын, СРЭ болгаш
УР-ун турустарынын ча-
гыс аай боол турары сетил-
ганынчаан-биле төдөг-
лөтүлгөн. Булактарга на-
тыштык болгаш бол-богаш
ишчиринч болбайдык ар-
тык учкарыкшыгыннар бол-
гаш бөдөөдөр Совет Эки-
леди биле Вейгриянын ар-
амыда харылдааларын, бүгү
алагын калы амыккалы-
ган ам-даа шыкын хөгжү-
дериңе ийи талаанын чүт-
түдүүн көргүсөң, СРЭ-де
бул тургустуушкунун
жорудууларын болгаш
ошолгашты Вейгриянын со-
гууларыннын чалгыс утла-
рышыкынын боол турары
совет-вейг харылдааларын
бүгү тала-биле хөгжүдери-
ңе чаа араларын ажыды-
турар деп демдегелеттинен.

СЭПК ТК-нын Политбю-
розу Коммунисттер партия-
нын болгаш Совет күрүниң
иштинч болгаш даптыкы по-
литиканын өскө-даа айты-
гыларынч талааны-биле
иштинчирлерин хүлээп алган.

Түрүү бригададаша төрүөс
710 баш мал 10 коданда
кыштаган турар. Бригада-
да деңсискеринде хар
ортуктелген болганда, ону
факторлар далбайлат ту-
рар. Оз ыкшаш совхоз төвү-
р Биче.Тей суурун чурт-
тактылары малчынарга шөф-
тузузун доктама мал чедирин
сезген. Даянда-дая тастаан
ойдынын олар ажажыл-
мисиян, уктарын даарал
турар туралар. Колан бу-
тузунде мал чени бар. Сут-

Дувүрээзи

ЭРГИЖИРЭЭН К

Ол кыштагы туктакаан
р 28 чы эркин. Мурун,
да анда Ховалты Аридоа
кыштал чорам. Кажак эр-
гижирээн Дэвэнин, серкиа
эргайын балим келген. Берг-
адаа ол кыштага бол кыжын
"Х Уулуг хурал" совхозтун
балчы малчыны Владимир
Текпер-оол ийиничин малын
кыштагын турар. Төрүү хой-
нарларын эгесен оолдаан.
мен адакталган. «Бичиге, эрги
ажаж ийиниче хураганнарны
деринге ыдыл бээр бер-
дир» — деп, сакманчылар

Үндөзін

ЫДПА

турар.
Бригада бо чыдаан эгелер
бузе керээзинче кирген.
Эр талазы, бие сөхкөзтү
өбөтспецнахистер, эконо-
мистер малчынары үр-
мөтү өрөдиге, чаа аргаын
гайын тайылбырлап берип
рарлар. Чаа аргаын ачы-
лы беле отар эл продукция,
а алар бис деп тус-тузун.
хүлээлгесерин алтылаан.

Байкара БАГЫТ-ООЛ,
Барчыт-Хемчик район.

ниг медеэ

ЖАА, БАЖЫН

Алчегина Мекер оол, Кара-
с Монгуш хомудан турар.
р.
Маачмынын чурттап орар
бай-саваз бала эргичи-
зеп. Сажанымдан чурт-
ар байжыл бала ичиге,
ишпада чунар-байжыл,
гыланым чер бала чок.
Эргин кжаааарлар, байжыл-
малчынынын, байжыл-
мыдылар кичиргетейин
яжидеренче хандэргэин
штеладерин солаа эеп.
Кызыл-оол БАГААН-ООЛ,
мизм район.

еформаның ору

ШЕЛ САЛ

[illegible]

ЛЕНИНГРАД. Ленинград Витебск депода донтаамал адамдар бригадирлер шко-
лары ачылган эгелген. Анад
уртлелин ортуху зевон-
учу удурутчулар ботта-
нын билги-мергетини
идий турар. Академик
И. Образцов аттыг исти-
тур артемденнери школа-
дыц диакчыларига экono-
а, куш-ажылды органи-
лаарынщ педагогизм та-
мыбиле леницияларны ном-
турар.

КАЗАНЬ. Хоорайнын улус-
контроль комитети бо чыл-
да эгезинден эгелес еске-
контроль-ревияни орган-
ыбиле дугутруп тургащ,
када ажылы чорударкынщ
аргамы ачылган эге-
ни. Контроль органырны
моон мурунда турганы
наш, учумек язы-буру
падаллар кыллыры сон-
кан. Ам хымналдарын
лар аз чонун негел-
терегелдеринци аайы-би-
комплексисти чогууп ту-
ри. Ооц түнелинде хымнал-
кылтырынщ саны ий ка-
кызырлаган.

(СЭТА).

БРИГАДИР ИННОКЕНТИЙ КАРПОВ

Узуг-Хемиян төзү Ша-
гай-Вур хоорайнын өз
кыт бажылары өз чекни
аяк кыры берген. Бедни
туугуларнын хой кезинге
сүрагыл туугузу Нююен-
тин Маркелович Карлов
тин бригадасы кыркынен
Бригадда орустар, тыялар
болтш оон өскөдө нация-
ларнын кыялыни бар.

— Мадаа тос кыт баж-
жыны тузар болдан бис.
Бо черини аландан ээликни
бар. Ылчтанган хой кыт
баккы туугары болдумас
хире боорга, ам бала бич-
кыт бажжыны таван са-
лып тур бис — деп, хочуу
бригадир чугаалды.

Олар кат бажжынын та-
ваан салып доозулкан, ириги
калкытты ханаларын салып
кырь дей берген. Калба па-
нелъ туугу кезектеринде
туугулар чыгарыла ире-
диз. Мадаа 139 кыт ири-
тирелъ бажжыны кылым
эргезиле ол.

ССРЭ-ийн Чурта
республика эргэлсэн
ахиаданышхичке
кирген сс бдүүрүг
дйг мөсөл, даарын
да, Чадаана, Туран,
бинаттары, суй-белек
ыгларынч шенелде
бдүүрүг хамааржы
варь айда экономичи
даарынга фабрика
гарынч панын бу
продукция бдүүрүн
хуу өзүлдөн алган.
нормативти эргиз,
дугал шыдаан. Н
эр эркек чыдааны
Нормативти эркек-
нарын бдүүрүн көвү
Коллективти ас
дукция бээр керэни
ри. Айымд паны кү
дан дээр көргүзүлү
дн бдүүрүктүлү
17,5 хуу муран тур
болташ орула паны
Кызылдың даарын
байдалынч талзын
Чуртага-социал ба
эргэлсинч начальн
берген.

асоциал банкызының Тыва хаангааралыга долу ботган бот-бот-оруга чаралыгже турар. Оларга Кызыл-фабрикалары, Шагаан Армы, Сары-Септе узетур ком-лаш чоншун уз-шевер км-дугузгези, прибор септээр Аи оларынч бирезинин аи-байдалыга доктаа корейи аивардаа продуктлыгы сай-тук куустеген. Бараанын 01.3 хуу ботталдыры, 4,2 Ажылдаа кылышкынның иттич ортээ санаваска, тексти; продукция бугу-едаарга, 54,4 хуу ескен. Чоншун черексел бараа-нынч кол коргузуу — про-дунга чаргылары кууседи. Иттиген болгаш журнузуу, недип алдынга. Куп-ажыл-темпилан ортукам шалыны Продукцияныч бот-уези долу куустетинген, аи фабрикалында сан хөө тейилыбыры СССР-ни банкыны Тыва республика Александр ДАНЧИ.ООЛ

Кызылдың дааранчылга
абрысан долу бут-орулга.
орылгаже 1987 чылдын
бир-де шылчын. «Восток»
обшвертирмууну айткыш
ини Бугаар фабрикада
1990 чылга чедир орулганы
нэзиринг экономиктиг нор-
мативтерин бадылан. Бо-
лымч чүгө бугурулу-
шчулары дөш боджетте
нэлевир алды хуу кылдыр
дэараттыгын. Кыска хуу-
нэлевир чээн дэри багыга
хуу төлөвирин 55 муң ру-
блеги планнаан.

Орулганы нормативтиг
нэдеге схемасынч чевирин.
ини алгаш көргө, дааранчыл-
кылыгларын сайырга.
ини январь айда 442,3
муң рубль алдыгын, план
дэулу-биле дэулаттыгын,
продукцияның бот-уңеин
ини Бугаар 400,2 муң
рубль кылдыр санаттыгын,
ини шилтинде нормативтиг
нэу продукцияның көргү-
ту-биле тургустугун шаң-
чыл пландан ашкан. Түн-
шүлүнде сайгырлыгдан аргы
орулга 42,1 муң рубль бо-
он.

и турган болза, ону бот-
дирганы 24 муң рубль
арыгы, ычынган эки шы-
рымг баранын бүдүр-
гөдөн 40 муң рубльын ала-
ны болган плавдан ажыр-
му рубль арым орулга-
дымган. Ал мишка орулга
болж хергедегиди бара-
нын сайгармагызыдан
дымган 1 муң рубльге база
өлкөзөр.

Фабрика бүдүрүлгө фон-
дарларыны жымгалды дөш
зардаа алды учу төлөм-
и 1 муң рубльге ажыр-
дыткен. Коллектив куш-
малчы курамылардан дөш
баа өскөдө төлөмдөрдөн
сталган.

Бүчманы бүдүрүлгөнч
жүгөлдөнүш фондусун
5 муң рубль көрүндөсү,
жүгөлдөнүш акыгыттын
дан 33 муң рубль-бөлү
алды хөрөңгүн 192 муң
рубль дөртөн машиналары,
баа артык кезектерин, де-
дөдөрин салагычын, 100
куң рубль палатын дөдө-
дөтүм түргүзарыныч үнө.

Социал жогкудө фондусу-
ныч 170 муң рубль үнө.

ийн төлэврийг, ний-
цуртага баяжмийг
төлгөврийг, агаа эт-сеп
арьтайг, культуура-маса-
хемчлэл чорударыг
р. Арга-хөргийн бүд-
гч болу чаргмаар эрг-
апаранда социал ай-
млыгын эдмийг
итгилэврийг идг бээ.
чугаажоо.

Материалдыг идг берш-
ийд бондуу 93 му-
н, ош мшандэ планан-
д 71 му рубль оруу-
г. Н индексн, продукция
үргүсгидэн алган 18 му
лб орула, эрткен чыдан
гсн 4 му рубль. Бо түн-
60 му рублди шагна-
лчл түнели-биле теле-
жэ 21 му рублди, ма-
налдыг дуузалмжык бол-
н чаршн тилежкчилерин
дизарыне 12 му рубль
үндүрүр.

Түнелинде чуну чуталал
турул дээрэ, продукция
илгисин долу күсүсид
за, коллектив чаа арга-
бжын, биле турумчуду
тур. Чаа аргаже киргн

Оялдар ОХЕМЧИКТИН ФО-

Ту

БУДУРУКЧУЛУ

Шериг албанындан чарпар уеис чоокчулал келирге, араваста сумелештинис; то бгыдарай чарпыл чоруй барбайл, тэрээн Тываваска баргам, чангыс коллективке ажылдар! Дугуруска. нывыс буугар, чеди кыжы тиги-биле Кызылдын бир уугу туугу организациязынча, а челе бердивис. Бисти аңгы-аңгы бригадаларга хуузаа кааптар деп баргам.

— Туугужулар херек чептер эвэс эвэс богайл, оолдар! деп чангыс коллективке ажылдар. дайнычтай найырады быжылгал, периге соонда чарылбас деп сүстүг эдегелчиз болган ажывис. Эргине Лопсан мычан чутта алдыс. — Шагал, Аргыска чорутар-дыр — деп база саналдады.

Халашкин туугужу солдалтар бистерге база-ла шеригден халашкан эм-оордун явяс немести. Ап Шагал, Аргыга бир ай ажыг ажылдады беливяс.

у г ж у г а с

ТҮҢНЕЛДИГ

Бо объектиция каймы хире харьмысагалыны биске та-йылбырлар. Ол хирезинде бээр кичээгэй төгөөс деп көрдүм. Бирде сук, бирде түбүүб, лемент чок болур. Чок болза автотранспорт ты-ылбыс. Өске бригадаларны чедир кыйбайн барган ту-дунга аажылдаарга, эки түве кайза боор. Бийчазла, чык кыдылза тур бис Шерин, чурумунга өөрсөп калган болган амыг чүве ийиле. «Шагаан-Ар түс-гү» тресте хүш-аажылды ор-ганизаастаалынгын дыка куду деңгөөдө турарын пат кай-галымыс. Хоорай түдүү дүүн чаа эгелзэн эмес-де болай, шуудай бээр хире болган.

Амыг үдөш шокланын спорт ээлиб болган айма-агы корулуун чедир кыст-тур бис. Ам 17 кичи состав-тыг эпарган бистиги брига-данависа бо дээрге өзвөш тем-чөөл-дир. Чаа объектиден биске берген болза деп кү-зелзег бис. Бо айтыргын колдонанын начальнын Олзе-

С

ОЛУР ИЙИК

гуптар таварылгалар турар
турар чүве. ВЛКСМ комите-
тининг талазындан мынд
болбас боор деп идэгээр-дир
бис.

Трест бистиги чурттаа-
рыска таарымчалыг бай.
даалары тургусканын дем.
деггесер арта чок, обшкни.
тигелерде орунуарны бер-
ген. А ажылдаарылга мынд
байдаллар тургустуанг
болза? Баштай ажылдап
агелээрде, безин чактаарда
оттес (шлагскни) чок мыры.
будуни брегедедиянс, буду
тресте мындыг хересел чок
болган-дыр. Ам бритадынас.
таа гаягоник, хереселдер
шыгаклар чер чок. Чүү-хөө
хереселдериянтти душкан.
таа черте чакдаа кдип каар-
турар бис. Куш,ажылда орта
никазастары Арымчигини би-
рады мышкан апарган уеде,
бисте олче сагыш салымш.
мындыг бооп арты турары
залдентти, Ортумак зве-
нонууд инженер-техникти
ажылдакчылары. СЭКП ТК.
Чигини Чигини секретары

СОРТТАР

● **Күрхайгаа**

«Тыяа агроулетспур тугу» аттыгыйшканыын Туранда илеш бетелетер пунктунун коллективни дикарыда бараанын продукция бүтүрер база эрээрлер өзугаар продукцияны өрү таласы-биле планын оңаалдарын күстөейин барган. 2,1 муң рубльдин илги материалдарын, 7,5 муң рубльдин ээик боктамын, 1 муң рубльдин шалы, 1000 кизилдердин бедир бүтүрүшүн, Февральда 162 муң рубльдин баранын продукцияын бүтүрер план 170 муң рубльсе күстөейин, продукция бээрини планын база-ла күстөейин бергін.

Инарчынын кичил күстөейин барганын, февральдин планын оңаалдарын үзүвү ачылында күстөейин илганын рейд бригаданын эсигиңири, пунктун дүртүктүчүлери болган садчылар апаралыгын ачылдылар-биле сайтырп көрөн. Ээик боктамын кылымынга ачылглар чүч чок болганында дилиг материалдарын сورتал шыдавын барганында, курдагы камера

БУДАЛЧ
лаборатор

ал, ол дөнгө-хөрсөксөлдөр
релил, ажилта саат ужу-
шаштарыг болгай.

СЭКПИ-н XIX Бүтү-
яил конференциянын чы-
ы болур 1968 чыда бу-
тургуяниң ажил-мичилери
сикатен социалистгь хү-
ээлгени алган. Ында мын-
гы одугулар бийитигенел.
оу чыдаың марттан эгелел
олективтиг керекке шил-
тер. Чыл планында немей 4
мүр рубльдиң продукцияны
дугур, эсеп иштинде 30
орбелени метр эжик блок-
та, 20 торбелени метр со-
ла блоктары, 40 кубометр
ияниң материалдарын бүдү-
рер болгаш 40 кубометр ту-
гуг ийиктин сөөртүр. Кон-
ференциянын аягыттанар хү-
дүн таварыштыр картык чыл
дабын күөстөткөн. 2 муң
рубльдиң барааның продук-
цияын пландан ажим бүдү-
рер.

Боттарынын алган хүтээл-
дери чедиминикин бот-
андылар дэп, бүдүрүп ту-
ар продукцияны пиныары
фенилер, үрей кылыр чо-
ктары болдурдас дэп.

[illegible]

МАТЕРИАЛ

«Шынныкы»

Ушкү сүртүң дээш
тылпак мааньың ора-
нда дүртүк сүртүң ма-
лары беия бар. Бирги,
иңи сүртүң бөлүк маань-
ының аразында бирги
сүртүң үш, иңи сүртүң
үш, үшү сүртүң 5 мааньы
р болган. Кылган аялдың
мачызын улагаттың, сүрт-
ың буцап турарга, план
үссеттиңер арга түрүстү-
үзүзүз түрүрү оо өзүс бе?

Аялдың четес орагна-
а база технололугтү дери-
рекселдер элел, эркижер
тегиниң түрүчүлде шак
индыг хажымашкынынары
дулдуз, бүдүгүн продук-
цияны шынары багай боол
дар. Бүдүгүн продукция-
а шынары хылаар тек-
тигү хыналда кылдыңиң
сгерси А. Г. Кирыошкн
контрольду чогуур дөң-
дө түрүспайн, негесде
а аялдың түрүрүндан
иң кылар чоруктар боол
дар.

Технололугтү дери-ре-
дерсиңиң эркижерил келд-
е база эрежес чогула ста-

БЕЛЛАДАРЫ
рейдизи

...а, 60 цехке 30 станок
...ланынг онаадзлары
...ишкыяны куудеринге
...и фактору улут ролдуг,
...ылчынарын ажилдаа-
...га таарымчалыг байдал-
...тургустуулама. Пилдара
...а ажилдан турар ыяш
...дарикчилери тутле кы-
...шыл каан, оон-моон ха-
...лар турар, самдар сери
...агда ажилдап турар,
...ылчынар чемешир сто-
...ая моон мурунда ажил-
...чедда, дустеки чедда
...нда димтанып алып уе
...а турган. Райпо баптар
...и ажилчынар столовая
...ийинги категориянысто-
...аязы кылдыр шындинде-
...п, чом ортоа 1 рубль 50
...екстен 2 рубль чедир
...таан. Чом ортоа туу-
...рга, оон чемешир кыны
...олу бектен. Ам столовая
...т хагдынал.
...сон каалды туурадыла уя-
...уп болуруа? Бузудул ту-
...продукцияны шынарын
...жилер, куш-ажылды бу-
...укулдуулар бейдир ажил-
...ны бапкарларынын аяа

портку разрядтыг даштылар
дың. Ынчалза-даа «Шагаан,
Арыг туугат» трестин № 18
тургузуп турдувус. Амды-
пынча огулуг арыг албады.
чыларны кылган иживис ды
кала бугурумчелиг болу

биске эгезинче, шензэн, да-
түбө ышкан, хүүрек-бил-
онгар кастырып каан. Дүүн-
гү солдаттар, дааскан ажы-
— ажыл, ла мыйан дээли, о-
ажылды доозул бераянсы
Ооя-на харыя бисти школа
тудуунче киирген.

Бисте ангы комсомолчу-
анияктар бригадазы кылдыр
тургузларынга трестни ком.
сомол комитетди, оон секре-
тары Мерген Анав-оол бот-
тут дузаы көргүскөн. Кижил-
дери ажалга кикирип каап,
оон оларны дугайыда ут.

Шолбан МОНГУШ,
«Шагаан-Арыг тудуг»
трестин № 18 КМК-зын-
да халашкан солдаттар-
дан тургустунган комсо-
молчу-аияяктар бригада-
зынц кезигүгү.

хандырылгажэ чогуур ки-
зэнгегийн салып, чагыгны
э-л-ланда мииргэ турган
болза хандырылгага үзүктэ-
нишшин турбаа турган ийин.
Маш дилдирер болгаш чон-
турар дериг-хөхөксэлдерин
де дерип, чаартыл турган

инишациялар. Курхайгаа,
ал лабораториязын
исмилдакчылары бө бүдүрүл-
гөнчү бүдүрүп турар про-
дукциязын шынарын че-
че-даа катан тынаан. Ий.
Алаа-даа ол хыналдалардан
унктунуң удуртукчулары

ны кескилел хаан болгаш
итарын кеспез манзалары
база бүдүүрүп турар. Ту-
г материалдарын сорттап
арында четпестер ам-даа
р. Гейд кылып турган үе-
сорттары будалчак дилит
материалдары база иле-

турар. Урелген черлерни
дултар артык кесектер ба-
чол. Чаланыр чехте 13
иоктуң чулге ийизи чаа,
ги стаюктарның бүүдүрү-
күү база куду. Бүүдүрү-
күг ажилдаар, продукция-
шынарлыг кылыр дээр

Рейд хөдөлгөөнийг: Татъя.
ГОРБУНОВА,
үрххайгаарал лаборатория,
нынх күрүүн инспектору,
Тайнай-лоод ОЮН, «Шыг
» корр.

● Хоочуннуң сүмези ●

● Хоочуннуң сүмези ●

бистиң бир катар сурулдарына
гра-сусу, биле акылдары
олтай. Хроучун когут дү-
сир. Ынчанга «Кызыл-Да-
г» өскөтүн удурутчуларына,
идеалисттерине чыгуу на-
чалык баштап, кепеңде-
п жыйналган турган кез, анан
ошун киктеп дөргүл-төрөт-
пээр. Ол черден өскөзөр
жыйналган чорду барган, аяна
аш-даг катан барган мен,
инизиниң сепкили хомулда-
гуулар хой чорду. Кызыл-
дагынын шуут-ла эзегине хой-
дагыны-биле, аш-дагыны-
артык-ла, кинер-ла скарлати-
нанын турган бир. Ам ол
дүдүн дүшкөн. Дезиг аяттар
даг дес болган чорду.
Алган дээрбеси-даг мын-
га ынаан, ам тараа дээрбе-

Мал өстүрүлө жетсе, хамкыч, кичи мурунда, ооң чийр чейин белектерин болгой. Ын-ыгым Кызыл-Дагынын дөңсөөсүнө мөксөн колдоо тарыхы керек. Совхоз-индустриялык аялган сай-ашыгы чер. А меде ындыгы ашкын бозин дайдалар кыпкыч, токой, ышкычкыя, кыпкыч, Көп-Түзү, түнүш, Суукаттын сугарыла-бугаларын аштап, абыгар, кыпкычлар керек. Мур-нда Тейлер деп черге, оң аштагар ораны чер. Мон-шын Кандан деп актинки ки-и кыштаанын чанынга су-тарып алган, ооң-биле алынч чегерин турду. Чер-оң Тейлерде кара суглар

Мал чегинчө-ле улут ки-чагынн салып көрүнер. Мурнунда чылдарга тараа-сигенин, көк-сууаны эни суг-гарбас, алдлар чылгадан ол-зуле-ле көкүп кирип калгынга тараада шөлүнүн чыга-оңдурганда оңи малга ала-руа, сизге чаза бастырчу-руктар тургузала. Бир чег-пес чүңгүз — Кызыл-Дагсуу-рун ичинен оң чанында ша-сигенин, тарылаа шөлүн чаза-базын дүктүтү азымкеле-турганы болдуру ийин. Мон-шуда утаан көрөс чогуру.

Даир ОДУН-ООД, персоналдык пенсипоер. А.К.Доврак хоорай.

ЛЕ КЫЛЫР

години 25 хууза азы 36
баш 18 көпексти шаңнал
өлсөйр кылдыр малчыга
ынап берген. Чугле пландан
бир буудурен продукция
бул нийити-биле 690
баш 38 көпексти Даш-оол
үкүевичке керээде айтыл-
ган дугурулга Экутар
өвхөз төлөп берген. Бир
өсө малчын продукция бу-
дурениге дорт чаргыдал-
ларыны эвезиктен болза, оон
години 40 хуузуу Даш-
оол турган. Бичан Даш-
оол үкүевичинин алдыр
өлсөйр кылдыр үстүнде
битканымыс акша түнүдөн
ой болуп турган ийик. Про-
дукция буудурениге дорт ча-
ргыдаллары малчын чук
эвезжил шыдаганыыл Ле-
тин аттыр совхозтун эконо-
мисти Татьяна Бүдүз база
Даш-оол Дүкүевичини бо-
луш биче чутаадан бо айты-
рар маргаладылар деп чүе-
йи эскерим.

ерээзи

1987 чылда өг-бүлө керээзинде малчынырыңиң хууда аныагылаа документини хой чарык дептерлерини хой чарык дептерлерини бригадирлерини боттары ач алаш долдуулап, малчынырыңиң чарык-аалдарын санап турганнар. Өг-бүлө керээзиниң кол түнүсиги — малчың боду ботуруңи чарык-аалдарына саназын өңгөткөңи негеселдини совхозтун администрацияла савгынаа бергөңи мез өскериме. «Ол алаачынырыңиң боттарының үзели чүбө» — деп, Татьяна Павлова тайылбырлады. — Өг-бүлө керээзин шингээдини тырында бистиң чедир кылдыңи барганымс чүүлдер бар болган, оларың бө чылтын өзе оруп тур бис» — деп, ол аагаалады. Шынап-ла оңгөңүлүдөн эрткен чылдың өг-бүлө керээзин боттадылар. Аңда чарыкшаң чүүлдер бар болганны дин. Оларын чавдылап болурунун аргасын берган. Специалист өвес киле өвезин билиңдигр чүүлдерди. Казан малчыңи аңда көрдүгөннелден хой долдуаңыны бугуерге, аңаа долдуген чарык-аалдарыңи негеселдини санаукурлуг болгай. Аңаа чыл Даш-оол Дүсөр багдан акыр продукция берган, оң чарык-аалдарыңи өг-бүлө керээзинде

Ог-бүдө керээзин долдуу. Биле шингээди алыр дие малчынар биле специали терин аразында демни ажыл херек болгай.

Шаңгыр-оод СУВАҢ
«Шың» солдунч коор.

2-ги арын 1988 ч. март 5.

ЧОЛААЧЫ УЙНУУШКА МОНГУШ

ЧУРУКТА: хоочун чо-
лаачы Уйнуушка Чүгүр-
түевич Монгуш.

Карма ТҮЛҮШТҮН
фотозв.

A black and white portrait of a man in a military uniform, likely a Soviet or Mongolian officer, looking slightly to the right. The image is partially cut off on the right side.

0

ИЙН ЭЭЛЧЕГ-БИЛЕ БИР ДЕМ-БИ

Тока аттыг совхозтун Ку-
зуну сүт-бараан фермазы
ин чыла уаштыр нийн ээл-
чи-биле айкалдат турар. Ол
эгерге совхоз айтырыгын
шештирээрине бир чуту-
га баян болган. Оон түн-
дүнде күш-ажалдын бү-
дүрүчүлүгү илдене бе-
зэн. Ийнеде, сааччылар тур-
ганын өрөөндөгө-кижи.
Ийнегезинче сагым салы-
да эптиг. Малчыларда хо-
суг үе немешем.

Күш-ажалдын бүдүрүчү-
лүгү бедеринче, продук-
ция бүдүрерине чарыгал-
дарын ээведеринче, ажил-
ды түчү түнүшн дөш
аккаларынче шештирди
базымы Эрин районда
Ленин аттыг совхозтун мал-
чылары он ийниг беш чы-
дыг ийниг чыгында кылган.
Ол чылын совхозтун мал-
чылары аг-бүлө керээзинче
шештээри ажал-агжынын спе-

шүлгү хойда 790 кило-
грамм дүктү кыгып алы-
рып, төрөн хойлардан ха-
раганын үзөр үеге чеди-
оларын бирээзини деңиз-
ини ортума-биле 22 кило-
грамм, а шүтүзүнүн деңиз-
ини 76 центнер бедерин
иништи-биле 20826 рубль-
дин продукцияын бүдүр-
ерин совхоз-биле керээзи ча-
рып тура, малчын хүлээни-
алган аг-бүлө керээзини

Бир бөлүккө ийи саалчы уурагга, таарымпас деп-лаа оодалар баштай тургузалам. Ичмалча-лаа ол чингичинин бадматкычынгаан. Кол-ектив өртпөн чылын сүтүү ара база саалар-даа талазы-деп планын сортулаганын жыр күүсеткен. Майя Оюн, Евдокья Оюн, Зоя Сарыг-ар, Любовь Даваа, Евдокья Лонгуч олап бир иктектен. 2270-2666 килограмм үтүү чыл дүргүзүндө са-алан. Ичингант ферманын амдык саанчылары үш-түнчүларын республика-лауунун кежигүүнү болур бадматкы-жыр

Нин эвэчег-беле ажал-
дарынын бир кул пектеде
— фермын бурун-беле
техникастыры болуу. Ку-
лутуучуларын ол дуржу-
лалын оксак фермаларын
бурун-беле ажал-дарын
еш, ош буттарыга пекте-
сир болуу эки.

Допчут-оол САЛЧАК,
Кызыл хоорай.

Н дукциянын бүдүрерин көү-
дедил, оң шынары эки-
житкейнер. Эң бедик көр-
зүгү Д. Дугер, Б. Шайы,
III Сам М. Көзгөт деп

дараалол Алдын-хис бир
дараалол 32 муң
рамдан ашыр сат сагга
дээр дээр санаяах Татыл-
ла Монгуш болган Людмила
куна оларын көргүзүлө-
дөс дараалаштыр 1643 бол-
аш 1594 болган. Никстен-не
ыл дугуздуна 1200—1300
илограм сүт саап ап турар
башырап база бар.

Ферма коллективн комсо-
долдуш пиддараал тургу-
сунган. Оларнын холу та-
кутур, мергезилеңге ха-
маарыштыр билин четчир
дугул олардан хамаарышпа-
мергезилеңкиннери үстүндө
ийтанын чикетке ишпаң,
ай чедир шейут тур-
уларн дыйр сайлайар бол-
алган. Оларын четиш-
киннерини үйгөн дозу чүг-
өг-бүлө көрөзине пиддээр-
зес, а хамайткы мурунда
малчынарынн ботарнын
дөт-башкарынн кымыак
ажылдааны болтуру чугаак-
жоруттугун хураган бур-
дугул чек-менди камгалан а-
лган чекер аймаккан агу-
лалыттерин муштузу ку-
седин шыдаан малчын Даш-
оол Дугернин көргүзүлө-
ринге үндөздөл, оон болу-
нуң кандыг а жылдааны,
малдан продукция будурул-
алдыр, чүт хире камгалал-
гы болганын, чарыгалдар,
чаар санал турганын нан-
тарын оралдык көрөзине
неп

ниңле деңизин ортума биле
20—23 килограмм болган.
Ол хире деңизилг хураганын
естурегин дөш баш санын
хамаарыштыр 1 рубль дым-
чыга төлөп берген азы 121
рубль чыны алган. 121
хураган буртузу ортума
деңизин 23—26 килограмм
болганы дөш 1 башка
оонаштыр 1 рубль 50 ко-
пекк азы 112 хураган дөш
168 рубль, арктан 125
хураганын деңизин 26 ки-
лограмман азык болганы
дөш оларынн биразинге
деңизин 2 рубль азы 250
рубль, азын дөш азын
немөс төлөз. Хураганар-
нын деңизин көрөзө план-
паттыгынан азык болга-
ны дөш ийитизин биле 50

тар эгиндін шаптаразын, пар турд-аа, олар дөгөргө биктеген ийн муң кило-грамм сүтүү ал, харын.аа муңмуңууларын көргүзгө-лөң чоокшудай берип бо-тур дээринге бүтүрөлм.

Кодур-оол ОЮН.
бистин корр.

лаар аргачи бербейн турар. РАУК-тун аппаратындай ажил-айгүй чорудуулаагүй үндэсний биле дээ тургуулаагүй, интенси́татив техник, ялгачи кодза ажил-айгүйгай нелтередаричин тодарагай ажилын ол ам-даа идмелсэйд жидин чорутлаан.

Ажил-айгмаллар аразиньш № 1 мекхолоназы, селтел-ге-тудуг үчастугу, хлэб заводу (удуртукчулар Н. И. Носов, К. С. Монгуш, Э. И. Попов) планын оналдаа, үнш күүсетейн турар. Бэр колхоткучин дээр удуртукчулар дээр үнш илселедин буугар дээ тургустууман, илгачини жидилер биле ажил-дэ энжикел дээш тодарагай ажилды чорутлаан, мидын турбулэ, партия дээш организацйиларын плынгы нелселедин салбайн турар.

Амьдырал хандырылт а,
коммунал ажыл-айы, садг,
инитини чеченилге бүдү
ругелерини, эмнелгени,
улус өөредилгениң бол-
гаш улус ажыл-айының
еске-даа адырларың кыз-
лары ам-даа чоңуң иегелде-
леринге, херегелдеринге
чедир ажылдап шыдавың
турары айтыр херек.

муншистерин аразында
ошаншаа аймакында ээ-ла-
абылдан куд, азе т-
густман, азу барык-ла-
лап ахылдар, куш-ажым-
сагыла, турмуш, корум-чү-
мүш үзэр, эрге-дукаалы-
соора ахылгазар, арага-лары-
кандыкшыр, амидыларга
төлөл чок кизилер бары
комундачы. Шаа ындыг
төлөл чок ой беш коммунист
партия таласы.биле шыгыг
кемечгер алган. Оларын
иштинден коммунал ахыл-
агыг эргеленгиле начарын.
гунин хуэлэгезин куусенин
турган Ш. С. Оорман, «Ис-
ка» советтук профком дар-
басы турган. А. Х. Догак,
а-бискумтукун иштин ке-
ректөр килденгизин ахыл-
акчымы турган П. Ш. Кара.
Сал партиягн сагыла, чү-
мүш каржыны.биле үзү-
нин дөш партия кезигүүчү-
ден үндүрткен.

СЭНК райкому, ош бю-
роу, киздистер, партия эге-
организациялары, кизарге
биле ахылда эде ахыл-
урымын, ахылда эде ахыл-
деринин кемечгерлери ахыл-
лап алышы, Благоты кизр-
лар куулавыр.биле ахыл-
да эде тургускан, удурут-
чуларын согуугурун кылба-
биле практиккалар эгелген.

СЭКП ТҮ-ның январь
(1967 ч.) болгаш февраль
(1988 ч.) Пленумларының
шынтыгына карата түштүк
кадар-биле айкалыштырыл-
ганын биле жашыгы, оюн ар-
галыгы, жездерин чар-
тыры, оларын омаашкан
жаштардын харыскаш-
канын, куудуны сыйгал-
ганын билдери болгаш
кадарлары өөрдери, ки-
шизидери партия райкомун,
партия эге органдары,
кыт чагула сорулга кыл-
дыр сунал туура бис.

Чылбаа ООРЖАК,
СЭКП Чөөн-Хемчик рай-
комунун бирги секретары.

Ы П П А А

тринальн демократиялы,
«Чарлыр чорукту кал-
ыр талазы-биле салган
глазын күөсүдир дээш
жылды райком, пар-
организациалары чорут-
тар. Бүдүрүлгелер-
сөөктөрүнүн, ояны-
ларын ууртукчулар,
сонугурун боттайып,
өгөдөш. Кайы-бар кол-
туңу ууртукчулар
урда, ий-ийн кандидат-
ларын депидиш үчүр-
оларын иштиндез эй-
лалы-ишчилни, негеле-
де, билги шыыран- чон
ал турар. Чааана,
автотранспорт бүдүрүл-
гени начальниги Н. В.
Фестин, «Большевие»
отугун партком секретри.
К. Б. Бара-Монгушту,
ор-совхозтун Чодар
ор-хову бригадасынын
дир Д. С. Ооринтык,
СМ райкомукот бирги
тары Л. Ы. Кууларын
шк өскөдиринде да кол-
в кежигүннөра бот-
шилээш, сонугу алган.

тургузууларынын улус
саясатынын алды-бүрү
ларынчыл специализи-
ция акцияларга жер-ыс-
си, билини, мергежени
леринге аттестация биче
ролдоту болуп туур.
барымдаалаш СЭПН.
XXVII съездинин
лдеринин каузар бо
а хемчегин партия
уку, райкуком ботан.
рычче кирген. Райончү
летур комплексине.
улус чырыдышынын.
адык камгалагынын
истриативтер органиар-
аиялдамчаларынын ор-
та аттестацияны эр-
ти. Бо хемчегин чоруду
уеде кадрлардын аякы.
ни чедишикинерин.
стери илеретинер.
аде тургузары биче
согар калды айты-
рычче чыгаргыч салыры,
кылды Мычал толд-
лериз, мычанаш кадр-
иле аякыды экинжиде.
ол салдарны чедирип

ртаяның амгы негел-
ге дүүштүр кадрлар-

УШ АЙ Т

Хөм районда "УТКА" ги өөрчлөлдөх үзүмтчилэн турдуу-дөп, оон эргөлөктөш Галина Түвшүмшэ. Куулар чутгалдаа. — Сут-саанын кудулаанын кол чылда-гааны — чөм үлөктөшүн ам үш ай дүргүзүлдэ ажил чок турарында.

— Оон чүрү үрелі берген ол?— деп эргөлөктөш сомуурадым.

— Пошһинниги тымбалдаа, —

Ыл ол пошһинниги чыл-загааны билдире, ай дүрүдө

ын чылын ферма план-
 шадданы 104 хүү
 ыдгаран. А бо чылын
 ы айла 500 кылыман
 чечир бөрбэн, фев-
 ачын планы баса күү-
 ын. Саамкылар ян.
 7-ден феврал 13-не
 ийн элчтеге асыл-
 ынны шилчээ, ам оозун
 баш ужураг таварын.
 Бермаг механикын
 ачылгай бөргө,
 тугтег сүт дедирапар-
 оо бе?
 Чыл эгезинен бээр си.

Ы

— Амдызында чузу-даа билдирмес ийин. Шалыңыс эрткен чылдын январь айыныдан ылгал чогул — деп хары динналды.

— Эки-дас, багай-дас,
жылдаарга барык демей
жышкыяг? —
— Ындыг-ла хеиригит..
Ферманын сүт бүдүрө
дегичке кире бергеш, сие-
ненин корумшукалары шоо-
дайлап жылп турган. Саачыны
көрдүм. Корумшуканын
эзиздентеги чегме өйлөп
алып, мынчанга алаа сие-
ни бичинчи каарга-ла, орбө-
бөзүр. Норма Бугузар каар
боздо, соң чартымданан ко-
ебей кезип бот адаанга баар.
Эзиздичи агрегаттын аякы-
лаачын туурадыдан инектер
туртуп чечмененин турар.
Саалда орту кирбейи чорда
корумшукта чек тоңуп каар.
мынчанга кан-кыдак симмен.
Ила инектер сүдүн чедир
бербей баар.

Өрткө чыдагын түнөмү-
биле үткөдө тагынса саачы-
ны

ерээзи

1987 чыла өбүлс кэрээ-
лелд малчынарнын хуула
аналыгала документизи бо-
ур чек дептерлерин хой
бигдаларынчиг бригадиле-
ри боттары ал алгаш долду-
лал, малчынарнын чаргы-
лаларын санап турганын.
-Өбүлс кэрээзинин кол ту-
нелгын — малчын боду бу-
туну чаргыдаларын саназын
сохототун салгалал,
министрившалы салгалал,
деп мээң эскериме. «Ол
малчынарнын боттарынын
үзөли чык» — деп, Татьяна
юановна таймыларалды. —
Өбүлс кэрээзин шигиндиз
арында биств чедир кыл-
лал барганьыс чүүлдер бар
олган, оллары бо чылын эсе
буруп тур бис» — деп, ол
агалады. Шына-ла, оон
чуулан эркен чылын өгүл-
сүл кэрээин боттандыра-
ла, ала ботомша чүүлдер бар
олганьып. Оларын чыгы-
лал болурунун аргасын
алган. Специалист өвес ки-
ири безин билиндигир чүүл-
лердин. Казан малчын
ларда көрдүнгениден хой
продукцияны бугдере, анаа
дугдурен чаргыдаларын не-
лгил санаар укуркул болгай.
Малчын Даш-оол Дусер
ландан акыр продукция
дугдере, оон чаргыдала-

Ог.бүлө керээзин долдуу. Биле шингээди алыр дие малчынар биле специали терин аразында демни ажыл херек болгай.

Шаңгыр-оод СУВАҢ
«Шың» солдунун коор.

2-ги арын 1988 ч. март 5.

_____

